

Jana Janoušková

Uč. 442150

Estetická norma

US_42 Úvod do uměnovědných
studií

Estetická norma, měřítko nebo ideál, podle něhož se umělecká tvorba orientuje, na němž se určité umělecké dílo podílí a podle něž se určuje vkusový soud estetická nebo umělecká hodnota nějakého předmětu nebo díla.

Norma ať v jakémkoliv smyslu, setkáváme se s ní v životě snad pořád. Umění se tomu také nevyhlo. Oproti ostatním normám, však nesměřuje k praktickému cíli, ale míří k samotnému objektu, který je jejím nositelem, takže tento objekt se stává jediným bezprostředním cílem činnosti. Rozlišuje mezi obecně platnými normami a individuálně se projevujícími „hodnotami“ mezi normami s nárokem na absolutní platnost a normami technicko-hypotetickými, jejíž platnost závisí na určitých účelech. Normy jsou fundovány v určitém uměleckém cítění, nebo chtění, nebo stylu, manifestují se v jednotlivých dílech a v odpovídajících hodnotových soudech a mohou, ale nemusí explicitně formulovány. Stanoví normu respektive zákony umění, jež si činí nárok být konstitutivní pro umělecké nebo estetické ambice každého díla, jestliže jsou tyto normy porušeny, neuznány nebo odmítnuty, zaniká i umělecký nárok, aniž proto musí následovat boj proti umělecké praxi nebo tvorbě vkusu, jež se od normy odchylují. V preskriptivním smyslu znamená norma naopak přepis, který mají umělci nebo umělečtí kritikové dodržovat. Mezi první normy patří Polykleitův kánon, který byl závazný pro výtvarnou a sochařskou tvorbu antiky. Do toho období spadá i kupříkladu Platon nebo Pythagoras se svým zlatým řezem. Další antický myslitel a filosof Platon nastavil normy tvrdě pro obsah a formu múzických umění se staly předmětem kritiky již u Aristotela. Když Aristoteles ve své *Poetice* vyslovuje pravidla, podle nichž dosahuje báseň dokonalosti, pak jsou to normy v čistě teoretickém, přesněji řečeno hypotetickém smyslu, mohou však být užity i ve smyslu preskriptivním.

Básníci, umělečtí kritici, estetikové, politici, kteří formují normy v preskriptivním smyslu, se snaží prosadit určitý umělecký směr a jiný naopak potírají, jako tomu bylo ve sporu mezi antickou a modernou, klasikou a romantikou tradičním uměním a avangardou, socialistickým realismem a tzv. formalismem atd. V takových sporech se stává akutním problémem, zda si norma činí nárok na absolutní, nebo pouze historicky podmíněnou platnost a zda je vůbec přiměřené vztahovat individuální umělecká díla k novelizujícím abstrakcím normy. Pokud lidé vyznavající společnou, jako hodnotnou pocíťovanou a ospravedlňovanou životní formu, v níž je zakotvena jejich kulturní identita, potud se i jejich smysl pro umění a krásu bude vyjadřovat v normách. Negativní aplikace, která při ostatních kategoriích norem funguje jen jako průvodní, často nevídaný zjev při aplikaci pozitivní, stává se pro estetickou normu normálním případem. Umělec, aby obnovil tradiční systém norem, postaví se v protikladu k němu ve struktuře samotného díla jiný systém norem, přejetý z umění okrajového, archaického, exotického atd. Takováto konfrontace různorodých norem je ovšem pocíťována jako konflikt, ale jako konflikt žádoucí, který je součástí záměru, z něhož dílo vzešlo.

Kvůly tomuto souhlasím s Janem Mukařovským v jeho výroku: „Specifickým charakterem estetické normy záleží v tom, že má spíše sklon k tomu, být porušována než dodržována. Má méně než kterákoli jiná ráz neporušitelného zákona; je spíše orientačním bodem, slouží k tomu, aby dával

pocítit míru deformace umělecké tradice novými tradicemi.“

Umění by mělo vyjadřovat to, co chce umělec, proto je estetická norma tak láká k porušení. Stavět vlastní svět, nebo se vyjadřovat k určitému problému. V dnešní době má umění občas skoro až extrémní podobu. Dobrým příkladem je konceptuální umění.

Umění, které překračuje hodně estetických norem a možná i mezí je vidět třeba v pražské Artbance, která sídlí v Paláci Colloredo-Mansfeld. Samotná budova, je krásný palác má vnitřní uspořádání a výzdobu korespondující s uměním, které je zde vystavené. To vytváří zajímavý překlen mezi starým a novým. U všeho umění, které tu člověk uvidí záleží na úhlu pohledu. Můžete vidět nechutné umění, co se staví normám i dobrému vkusu. Nebo se podívat hlouběji a zjistit, že autorův zájem byl přiblížit publiku, něco, co je moc vážného, smutného nebo nepřijatelného, provokativní formou, nad níž začne uvažovat. Hodně těchto děl se vyjadřuje i k aktuálním problémům podobou, která nemusí být esteticky přijatelná. Pokud estetická norma slouží k tomu, aby dával pocit míru deformace umělecké tradice novými tradicemi, tady to rozhodně platí.

Použitá literatura:

HENCKMANN, Wolfhart a Konrad LOTTER. *Estetický slovník*. Přeložil Prokop, Dušan. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1995, 229 s. ISBN 8020504788.

MUKAŘOVSKÝ, Jan. *Studie z estetiky*. Praha: Odeon, 1966, 371 s.

Návštěva Artbanky